

הון, בעון ועכניון

כשהמיליארדר סיימור שוליק תרם 20 מיליון דולר לטכניון, הוחלט להשתמש בהם לשיפוץ מסיבי של הפקולטה לכימיה - אבל כשהתגלה כי יותר מארבעה מיליון שקל הוצאו מהפרויקט באופן שנוי במחלוקת, התברר כי יש דברים שהמוסד היוקרתי, הניצב בחזית המחקר העולמי, מעדיף שלא ייחקרו מחוץ לכתליו - גם אם מדובר בחשש לפילילים. "ההנהלה לא רוצה להוציא את זה למשטרה", אמר מבקר הפנים לאנשין, "אף אחד לא רוצה ללכלך את הטכניון. זו רעידת אדמה" הטכניון: "אין בסיס לטענה לטיוח"

שחר גינוסר

תחקיר

הדוגמאות היו ממגוון תחומים: כך למשל, לפי סיוסת הדו"ח, הטכניון שילם עבור 295 נקודות מחשב שלא בוצעו כלל ועבור 285 מתזי אש למרות שבפועל הותקנו רק 81

סיימור שוליק, יום קנדי העוסק בכרייה ובפיתוח משאבי טבע במשך עשרות שנים, נחשב לאחד הפילנים תרופים הגדולים בתחום ההשכלה בארץ ובעולם. ב-2006 הרוויח שוליק את קברניטי הטכניון כשהחליט להעביר 20 מיליון דולר לפקולטה לכימיה, מהתרומות הגדולות שקיבל המוסד מאז היווסדו.

"התרומה החשובה הזו תצטרך את הפקולטה לחזית המחקר וההוראה בתחום הכימיה", הצהירו בכירי הטכניון. הם החליטו להקצות עשרות מיליוני שקלים מכספי הנדבן לפרויקט נרחב של שדרוג והקמת מעבדות חדשות לת: למידי התארים המתקדמים בבניין הפקולטה, שנקרא על שמו של המיליארדר הקנדי.

האחריות על ביצוע הפרויקט מטעם הטכניון הופקד בה בתחילה בידיו של דן אורדן, סמנכ"ל בינוי ותחזוקה. בקבלן ראשי היצוני לניהול העבודות נבחר רפי יפמן. בין השניים, כך מתברר, היו קשרים אישיים.

ב-2010, שנתיים לאחר תחילת העבודות, הבחין ריקן הפקולטה לכימיה דאן, פרופ' מוריס אייזן, בהתרחשות מוזרה. הוא לא אמר כמוכחן לטעוק בתחום הבנייה, ובכל זאת החליט לעקוב אחר התנהלות הקבלנים. "זה לא נראה לי הגיוני", הסביר לאחר מכן לעמיתיו, "הרגשתי שגנב ביים לי מהבית". פרופ' אייזן פנה להנהלת הטכניון, ומשם הנושא הועבר לטיפול אנשי הביקורת שנדרחמו ממה שגנב לו, כלי להבין לאיזו תסביכה הם נכנסים.

כדי לבצע את המשימה קיימו רואי החשבון מטעם הביקורת עשרות פגישות, שכרו ייעוץ ייצוני וצברו לא פחות מ-14 ארגונים של גיריות ותיעוד. המסקנות ברור

המנכ"לית, אני מדבר על ראש הפירמידה, אוקיי? אי אפשר להוכיח את זה, הוא אמר לי... אם יש לי יו"ר ועדת ביקורת שמתקשר אליי ואומר לי, תשמע הנשיא צדק, לכתוב 'טוהר מידות' זה יותר מר, זה יחייב אותה ללכת למשטרה, מה אני יכול לעשות מבקרה... הם לא רוצים בעיתון, לא במשטרה".

הטכניון, שנחשב בצדק למוביל בישראל בהדגים מדעיים, כבר הוציא מתוכו שלושה זוכי פרס נובל ומע סיק שורת חוקרים בולטים במחלקת כנו פיזיקה, הנדסת אווירונאוטיקה וחלל, ננוטכנולוגיה, כימיה ועוד. אבל במר סד הוותיק בישראל בתחום המחקר הטכנולוגי לא אוהבים, כך נראה, לדווח לרשויות הייצוניות על עניינים שעלולים לקלקל את המוניטין והשם הנוצץ. תיעוד שבידינו מלמד לכאורה כי בהנהלה מעדיפים לסגור בתוך הבית פרשיות שלא מביאות כבוד, גם אם עולה חשש למעשים פליליים.

דוגמה נוספת שיכולה ללמד על כך התרחשה כשני חשפה לפני כשנתיים מעילה בכספי מרכו הספורט של הטכניון. עובדת שנתפסה החזירה רק חלק קטן מהסכום במסגרת הסכם ריסקרטי. העניין רוחח למשטרה רק אחרי שאחד העובדים מסר מידע נוסף למבקר המדינה. האופן שבו טופל "פרויקט שוליק" מבין יותר, כיוון שממרויו וההשקעה בו נרחבים בהרבה.

המבקר ד"ר סייג, ששוחח עם בכירי הטכניון, הסביר לאנשיו מה הבין מהם לגבי הטיפול בפרשת שוליק. "לא רוצים להוציא את זה החוצה", אמר, "ההנהלה לא רוצה להוציא את זה למשטרה... ואף אחד לא רוצה ללכלך את הטכניון. זו הרי רעידת אדמה".

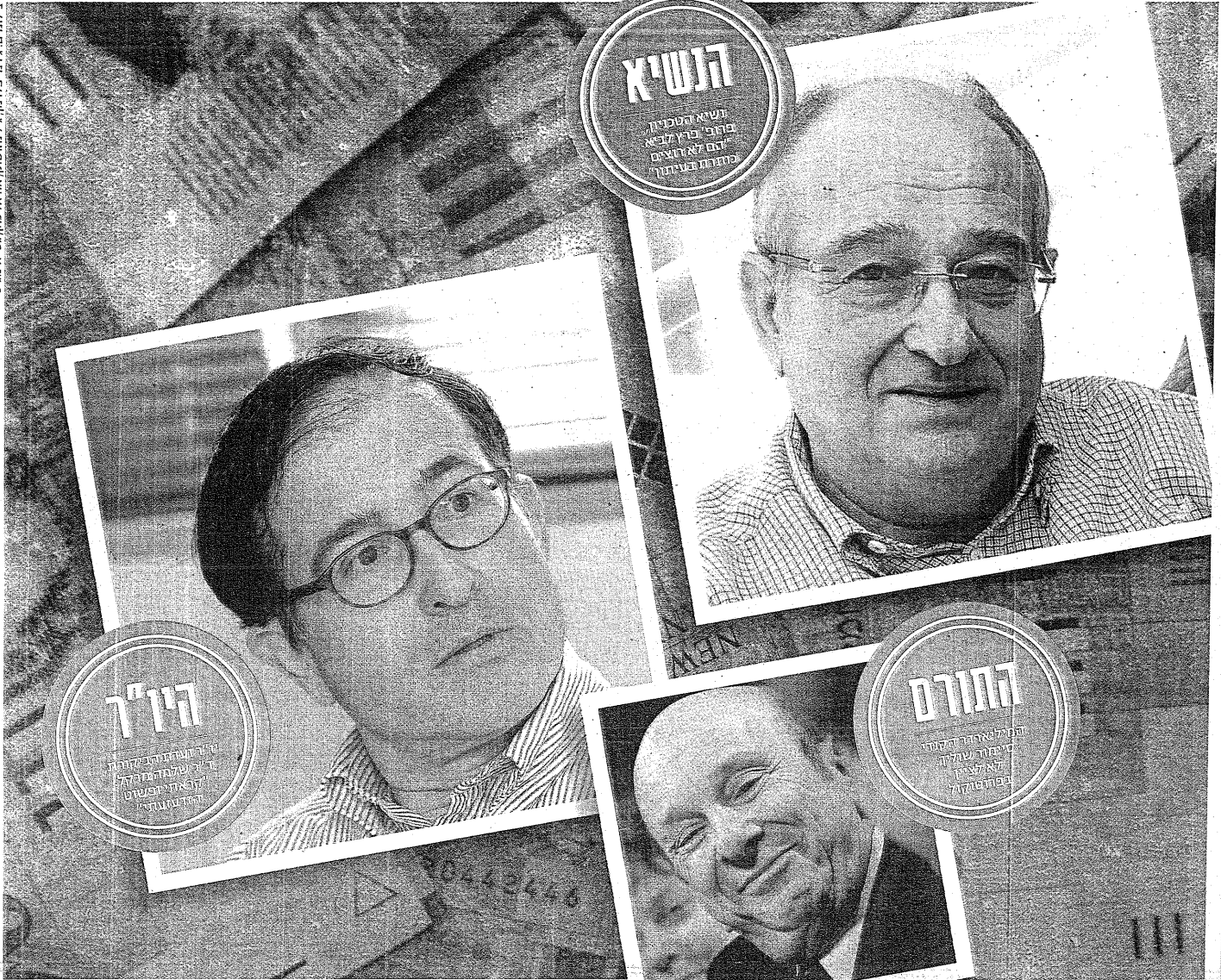
ד"ר גבריאל סייג נראה נסער כשחזר מפגישותיו עם הנהלת הטכניון. מיום "שוליק" השאפתני, לשרוג הפקולטה לכימיה ולבניית מעבדות משוכללות במיליוני דולרים, נחשב לפרויקט רגל של המוסד האקדמי היוקרתי בחיפה. ד"ר סייג, מבקר הטכניון, היה משובכע כי ממצאי ביקורת המורים, הכוללים חשש לביצוע מעשים פלילים, ועוד באותו פרויקט רחב היקף מכספי מיליארדר קנדי נודע - יביאו את הנהלת הטכניון להודו ולנקוט בכל האמצעים הנדרשים. כלומר, להעביר את המשך בדיקת העניין למשטרה.

בכל זאת, לא בכל יום עולה החשש כי סכום מוערך של 4.7 מיליון שקל (לפי דו"חות שהוכנו בביקורת), הוצא באופן שנוי במחלוקת מהפרויקט. מה עוד שמסמכים מפרטים שהוגשו להנהלה עשו שימוש באמירות כגון "קבלת דבר במרמה", "מצגי שואא" ומעל לכל "חשד סביר לניגוד די אינטרסים" עד כדי פגיעה ב"טוהר המידות". ולמרות כל אלה, מחר מאור הבין המבקר שבכירי הטכניון מעדיפים ככל הנראה להשתיק טענות כאלו. "אמרנו להם, הנה החשדות שלנו, והם לא עשו שום דבר", תיאר ד"ר סייג בדיון פנימי עם אנשיו ביחידת הביקורת. "הם הלכו בדרך של שימוע ולסגור את העניין בתוך הטכניון. הם לא רוצים כותרת בעיתון..."

"כשבא הנשיא ואומר 'לא מקובל עליי הנושא של טוהר מידות, מה יש לי לעשות? אני כבר לא מדבר על

16

החוסף לשבח
12.09.2014

הנשיא
נשיא המסכים
ברוכי כורז לא
יבא לא רוצים
מחמת בעייתו

היו"ר
יורש המעבר
במסגרת
התאחדות
המסכים

החודרם
החיל יאחזק הקשר
סימולטני
לא יאמר
בפחות טהור

מרוכ' לביא הצטרף למתקפה "זו פשוט הוצפה ויוהרה", אמר, "מי שכתב את המכתב הזה, יש לו מניעים אחרים... אני נשיא הטכניון. אני לא יודע שיש חשד לשוחד?"

כשנוסח הפרוטוקול פורסם, התברר שרכיזו אלו של פיש אינם נמצאים שם. זה לא הירב היחיד שקרה: למרות שפיש נחשב לעו"ב מנוסה, החל לטפל בעניין עו"ד נוסף בשם דרור גולדשטיין, שמונה ללא מכרו ל"יועץ משפטי פנימי".

דיון ראשוני בנוכחות שני עורכי הדין התקיים בפברואר 2012, ושם פיש חזר על עמדתו בעניין חקירת מש"טרה. "אם המנהל ידע שהכסף לא מגיע", אמר פיש, "ובכל זאת לקח אותו כמו שזה כאן, זה עניין פלילי". "עם המ"שפט הזה יש לי בעיה", סתר אותו מיר היועץ הטרי. עו"ד גולדשטיין הבהיר שבכוונתו לברוק את כל העניין שוב, אבל באותה נשימה כבר ידע להסביר שלטכניון שיקולים נוספים. "אני מנסה להסתכל מבחינת הארגון איפה מרוויח ואיפה מפסיד", אמר בדיון הסגור. "אם הולכים למשטרה, איוה תועלת תהיה לנו ואיוה נזק צומח, ומה האלטרנטיביות. אל תצפו ששם יבצעו חקירות מקיפות".

אלא שבינתיים הבידיקה הפנימית נמשכה, וככל שהעמיקה התגלו עוד ועוד ממצאים מראיגים. בשלב מסוים, בשל מורכבות הירבדים, הוחלט לפצל את החומרים לשני רוחות נוספיים: תשלום לקבלנים ולמתכננים.

טיוטת ביקורת שהוכנה בשנת 2012 אודות התשלום לקבלנים, תיארה שיטה מתוחכמת. אנשי הביקורת סיירו באתר העבודה, מדרו ונעזרו ביועץ מקצועי, והגפיקו טיוטת דרו"ח חמורה: 89 עמודים על התשלומים לקבלנים הריצוף, הבינוי, החשמל, הדלתות, האינסטלציה ועוד - כסיכום נקבע שמורכב ב"מחירים", ואף איסוריים חמורים. בין היתר, נכתב שהביקורת איתרה סוג

מרוכב ב"טעות הקלרה" ומאוחר יותר מסר שאינו זוכר שריבר על "טעות קולמוס".

הרו"ח מצא "צירת מצג שואו כמטרה להצדיק את השכר הוריג", וצייין כי ממסמכים שאותרו עולה שבוצעו "ניסיונות וסימולציות" של חישובים, ב"ניסיון לשחק עם הפרמטרים". בביקורת נכתב שליר המסמך שעליו הופיע המחיר הסופי, נמצאו "שרבוטים" בכתב יד, שנועדו לבידוק בכל פעם כיצד ישפיע שינוי זה או אחר בנוסחה על שכר מנהל הפרויקט, עד שלבסוף "הצליחו להגיע לסכום המטרה של 2.2 מיליון שקל".

"ניכוח שיטתי"

הרו"ח הושלם בסוף 2011, וזמן קצר אחר כך הועבר לדיון בוועדת הביקורת, הגוף שאחראי על יחידת המבקר ושבראשו עומד ר"ר שלמה מרקל. בשלב זה המונח "שוהר מידות" כבר לא היה קיים ברו"ח.

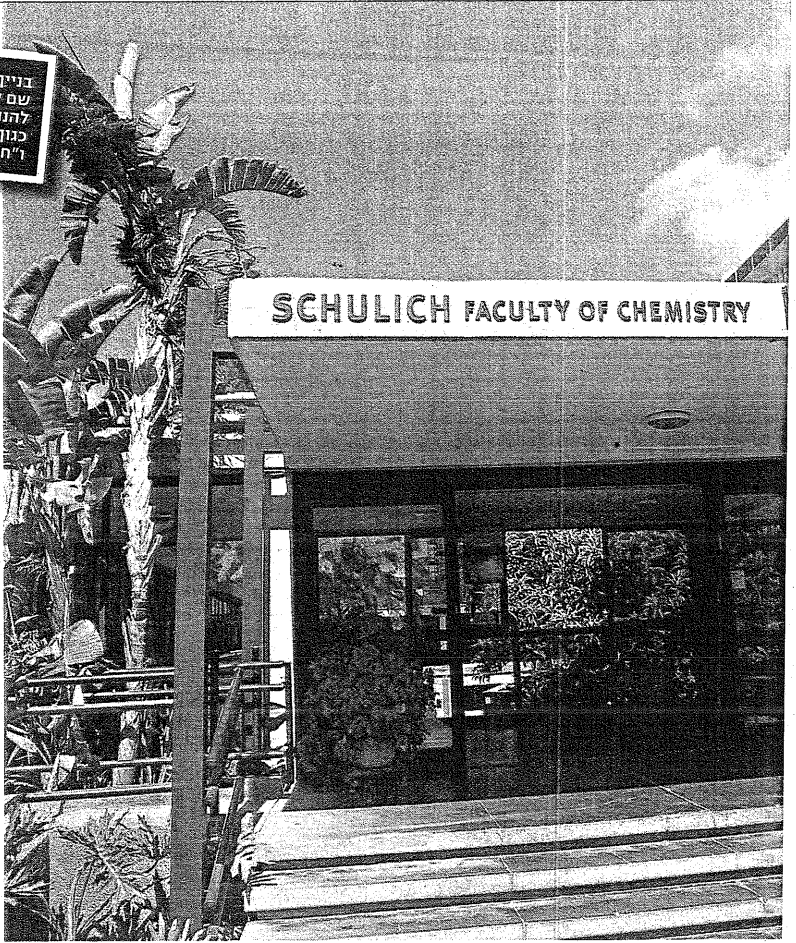
ועדיין, ברו"ח היו די הוותר ממצאים חמורים. היועץ דעתו לגבי יפמן: "אנתו רוצים לעבוד עם המבקר ולברוק אם הייתה הוצאת כספים במרמה, ואו לפנות למשטרה... יש צורך לברוק אם יש עוד פרויקטים שבהם הייתה הוצאת כספים במרמה. אין כוונה לעבוד לסדר היום. אם יהיה חשד מבוסס לפלילים, נפנה בתלונה למשטרה. המנכ"לית שלחה את הממצאים למנהל הפרויקט, ותגובתו הרפה מחד וזקת את החשדות נגדו".

הראשוני התייחסו לתשלומים שהועברו לחברה שבבעלות מנהל הפרויקט, רפי יפמן. לפי הביקורת, השכר שהגיע ליפמן עבור ניהול הפרויקט (מבלי לקחת בחשבון תשלום מים נוספים בשל איחור בלוח המינים), היה צריך להסתכם בכ 270 אלף שקל. אלא שברו"ח נמצא כי שולם לו סכום גבוה משני מיליון שקל.

כיצד זה קרה בין השאר נקבע בביקורת כי כדי לקבוע את שכרו נעשה "שימוש פיקטיבי" במחירון משרד הביטחון, כדי "להקנות לחישוב צביון מרומה של אמינות, באופן שלא יעורר שאלות ואף יקשה מאוד על בדיקתו, במידה שגורם בקרה בטכניון יהיה מעוניין בכך". עוד נטען בביקורת לסכום חריג ששולם "עבור הכנת כתבי כמיות שכלל לא הוכנו על ידו", או תשלום לכתבי כמיות ש"כלל אינם קיימים", עניין שהוגדר כ"התנהלות שלא בתום לב הגובלת בקבלת דבר במרמה".

בביקורת ובטיטות שני רוחות נוספיים שהוכנו בהמך שך נטען כי תשלומים שונו באופן שטייע להגדיל "שלא כרוין" את שכרו של מנהל הפרויקט יפמן, שנקבע ב"נוסחה של אחוז מסוים מעלות הביצוע וניהול התכנון". לפי הרו"ח, שכרו של יפמן היה בתחום האחריות של מקורבו, סמנכ"ל הטכניון אורדן. אמנם אורדן ריחה להנהלה בס מוד לתחילת הבריקה כי "בינו למנהל הפרויקט ובין בנות זוגם שורדיים יחסי הכרות אישיים מה עשרות שנים", אלא שבביקורת נקבע כי מרוכב נ"מצב בעייתי ובלתי תקין שאסור היה לאפשר מלכתחילה. על"פי הרו"ח, לגבי חלק מהסכום ששולם ללא הסבר הגיוני בסך מיליון שקל, טעו הסמנכ"ל בשלב מסוים כי

בנין המקולטה לכימיה על שם שולח. המסמכים שהוגשו להנהלה עשו שימוש באמירות כגון "קבלת דבר במרמה" ו"חשד סביר לניגודי אינטרסים"

ילינאם ויל וחשבתן שנת שאלת בני אלון

בדצמבר 2013 העביר עם אנשיו עוד חוות דעת מפרטת שתוקפת את עמדת המהנדס החיצוני, והוסיף מכתב שמתייחס שוב להחלטת הטכניון להעסיקו כמנהל פרויקט המעונות.
כפנייה האחרונה הצביע על כשלים בפרויקט אחר שבאחריותו היה שותף בניחולו מעט קודם, "אצטדיון סמי עופר". כשלים אלו הופיעו בר"ח של עיריית חיפה, והטי עונת בעניין האצטדיון הועברו לבריית מבקר המדינה. על רקע זה ביקש ר"ח אלוני לבדוק איך בורישנסקי יפעל בטכניון, כרי לוודא שכשלים שבברקס על ידי מבקר המדינה לא נמצאים גם בפרויקט שלנו.
היועץ המשפטי גולדשטיין הגיב בזעם, וטען שהבקשה היא "מחוסר סמכות" ומעלה את השאלה "מי מנהל את מי". אינני מכיר את המכתב הנוסף, מסר בורישנסקי בתגובה לפנייתנו בנושא זה, "לגבי מעורבותי כאצטדיון וכשלים לכאורה - לא ידוע לי על הטלת דופי זו, ויש להפנות את השאלה למי שקיבל את המכתב".

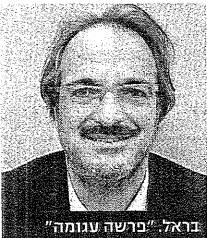
"להשתפר במינהל תקין"

בינתים בביקורת המשיכו לקוות שמשוה יוח. ואכן בפברואר 2014 התקבל מסמך נרחב מבורישנסקי, שהר"ח גיש שאין לו כוונה להתייחס "להשמצות הפרועות חסרות הבסיס".

כזכור, חצי שנה קודם כתב שחסרים לו מסמכים לבריחה, אבל גם עכשיו טען שלא יכול היה לקבל את כל החומר, וכך, גם הפעם הוא לא התייחס לכל הנשאים באופן מפורט וענייני, וטען עקרונית שלאנשי הביקורת "הכנת נקרא בלתי נכונה של תעריפי משרד הביטחון". בורישנסקי גם לא התייחס למרע על גופו בהיקף נרחב, כולל אומדנים גבוהים פי ארבע וחמישה בשכר כמה מהמכתבנים, בנימוק ש"אין טעם להתייחס שוב לכל פרטי המכתב".

אלוני. עמד על דעתו והתמסר

בראל. "פרשה עגומה"

ובכל זאת, מבחינת אנשי הביקורת, במסמך הזה הייתה גם בשורה: המהנדס הצטרף באופן נחרץ למסקנות החמורה של רות שלהם בעניין השלום למנהל הפרויקט - אותן טענות שהעלו שני תיים וחצי קודם. בין היתר ציין המהנדס נרס שעמדתו "חרי משמעות לעניין התנהלות בלתי תקינה וחמורה לעניין קביעת שכר המנהל... כולל הכפלת שכר שלא כרין".

אם אפשר היה לקוות שעכשיו הטכניון יפעל לפחות בעניין זה, בפועל מדיניות הסחבת לא השתנתה. למרות עמדתו ה"חרימשמעות", בורישנסקי המליץ על עוד "בריקה מעמיקה", ומי שקבר את הטיפול בנושא עמוק יותר, היה היועץ המשפטי גולדשטיין. בפברואר השנה הוא הוציא חוות דעת משלימה ושמ, למרות הממצאים הקשים, כתב כי יש "נימוקים כבדי משקל שלנכות קיומם יש לש קול את עמדת הטכניון בכובד ראש", וכי נדרשת "השלמת הבריקה בעניין המנהל, הא ותו לא".
לפני מספר שבועות הודיע מבקר הטכניון החדש שהוא מתפטר. "היו לי חילוקי דעות עם ההנהלה", מסר לנו בתגובה, "אינני יכול לפרט מעבר לכך". המידע על הפרשה הועבר במלואו למבקר המדינה, לבריית טענות על טיחה, הסתרת מידע, ופגיעה במעמד הביקורת. את המידע העביר עו"ד חי בראל, יו"ר עמותת עוגן להגנה על חופשי שחיתות. "כל העניין", סיכם עו"ד בראל, "נראה כמו פרשה עגומה, שמתרחשת דווקא במוסד ראוי ומכובד. הטכניון מצטיין במדעים, אבל נראה שעליו להשתפר גם בתחום השמידה על טוהר מידות ומינהל תקין".

אתיקה ותקדים
הכוחות לחשיבות
tahir@yediath.co.il

תוך יומיים זומן המבקר החדש לשיבה רבת-מש'תתפים עם בכירי הטכניון. זו הייתה ישיבה יוצאת דופן, סוערת במיוחד: איש לא סתר את העובדה שהמהנדס החיצוני שנדרש לטוגיה רגישה קיבל לפתע פרויקט גדול, ובמקום זה התנפלו בזעם על המבקר החדש אלוני.

"קראתי את המכתב ופשוט הודעתי", אמר ר"ח מרקל, "לא האמנתי שדבר כזה יכול לקרות... ועדת הביקורת לא ביקשה ממך להתייחס לחוות הדעת. שלו מה פתאום אתה שולח לו התייחסות כזו? תקפת אותו כצורה קשה בהיבטים אתיים ומקצועיים... התבלבלת לגמרי... זה לא בתחום סמכותך. פשוט עקפת את ועדת הביקורת... היחס לבורישנסקי הוא לא של נאשם, אלא של מי שכבר הורשע ועומד בפני גזר דינו... איך אתה מעז לרמוז כאילו יש ליועץ עניין אישי? ניתן להתרשם שם לכאורה כי נעשו דברים לא חוקיים בינו להנהלת הטכניון".

הבר ועדת הביקורת צבי רק - שבישיבה קודמת ציין בגילוי נאות שהוא מכיר אישית את המהנדס בורישנסקי וש"אין שני לו במומחיות" - לא חסך מילים. "אני פשוט המום", אמר, "כשקראתי את המכתב שלך לא האמנתי... הנושא מיצה עד תומו. מי שמך לערער על החלטות ועדת הביקורת?".

"לא האשמתי בשוחר", המבקר ניסה להתנגד, "אתה רוצה שאני אקריא לך" השיב הנשיא. המבקר ניסה להסביר שהמכתב נשלח רק אחרי בריקה יסודית, אבל יו"ר הוועדה הבחיר ש"אינני רוצה לשמוע עכשיו התייחסות של הביקורת לחוות הדעת". "אני בחלם", סיכם המשנה לנשיא הטכניון, פרופ' ארנון בנטור, "קראתי את המכתב פעמיים... הנשיא ציין מהמכתב שלך אישומים קשים, שיש בהם רמיזה קשה נגד הנהלת הטכניון".

בסוף הדיון, אחרי מה שהיו שהגדירו כ"טלטול בנושא השב"כ", המבקר נשבר. "אני מבקש להתנצל עמוקות", אמר לנוכחים, "ולשלוח מכתב לכל המנוכחים. להתנצל בפני בורישנסקי, ולבקש לבטל את המייל והמכתב". אבל ר"ח אלוני התאושש מהר מהחובור, ותוך שבר עיים השיב מלהמה. תחילה שיגר מכתב שבו הכיר לתנהלה שמדובר במיליוני שקלים, והתייחס להתקפה עליו כ"הפרת עיקרון איתנות המבקר".

להיגרם לטכניון. "זו בוודאי לא הייתה הנקודה המרכזית", הסביר עורך הדין, "השיקול התרמייתי ביחד עם אחרים הובא כתוספת בלבד".

זוכר למבקר

לר"ח ירון אלוני לא היה מושג לאן הוא נכנס. באוגוסט 2013 פרש ר"ח סייג לפנסיה, ואת החבילה הלוהטת קיבל בירושה המבקר החדש אלוני. הוא נבחר במכרז לאחר שהנהלה חיפשה "מבקר בעל שיעור קומה", אבל לא תיאר לעצמו שתרך זמן קצר ימצא את עצמו תחת זוכר משפיל של בכירי הטכניון.

כאשר ר"ח אלוני נחשף למסמכי הפרשה חשכו עייניו. הוא השתלט על החומר במהירות, והעביר למנהרס

"אם הולכים למשרה, אני מנסה להסתכל מבחינת הארגון איזה תועלת לנו ואיזה נזק צומח", אמר היועץ המשפטי בדיון סגור. "אל תצפו ששם יבצעו חקירות מקיפות"

בורישנסקי תשובה מפורטת שתקפה את מסקנותיו בחריפות. "אין כל התייחסות מצידך לנושאים והיבטים מקצועיים, מורתיים וחמוריים", כתב לו ר"ח אלוני והוסיף כי מסקנותו בעניין שכר מנהל הפרויקט היא "המצאה של תוכ מופרכת מיסודה", ו"מצוויה בניגוד גמור ובסתירה לראיית".

היה שם, במסמך התשובה למנהרס החיצוני, עניין מפ' תיע נוסף שהתחור או לאנשי הביקורת: הנהלת הטכניון מסרה לבורישנסקי עבודה בפרויקט גדול - "גיחול בניית מעונות סטודנטים". עניין זה נוסח במסמך בוהיות: יש "טעם לפגם", נכתב בפרק שכתורתו "איתלות ואובייקטיביות", כיוון ש"רק לאחרונה, בסמוך למועד בו הטכניון קיבל את חוות הדעת, התחלת להיות מועסק כמנהל פרויקט בקמפוס, לאחר 17 שנה בהם לא הועסקת בטכניון".